

Istorijos stebėtojai yra skirtingos nuomonės, kas istorijoje labiausiai lemia; t. y. kas kreičia tautas gyvėti ir kilti ar meridėti ir kristi. Vieni teigia, kad tai – karinė jėga. Kiti galvoja, kad tai apsukri politika. Treti tvirtina, kad tai ekonomika: kuo daugiau turto, tuo esi galingesnis ir įtakingesnis. Paskutiniaisiais laikais imta galvoti, kad tai – kultūra, nes joje įkūnijamos vertybės, kurios žmones motyvuoja. Tad kultūroje glūdi istorijos eigą lemiančios jėgos.

Gali būti, kad tas elementas priklauso nuo beįsigalincijų įtakingiausių asmenų, kurie palankiose salybose įkūnija ir panaudoja tą ar kitą elementą: politikas – politiką, karvedys – jėgą, verslininkai – turtą, kultūrininkas – kultūrą. Tad gal nėra tokio visuotinio *eliksiro* – visiems laikams ir visose vietose vienodo, kuris lemiamai užkerėtų istoriją. Gal atskiri laikai atskirose vietose sudaro tam tikras sąlygas taip, kad vienu metu lemia politika, kitu laiku – karinė jėga ar ekonomika, o dar kitu metu – kultūra.

Karolis Vojtyla nuo pat jaunystės buvo įsitikinęs kultūros galia. Todėl, 1939 m. naciams okupavus Lenkiją, jis nečiupo ginklo ir neprisidėjo prie slaptos partizaninės veiklos, kaip kai kurie jo draugai, bet su kitais įsteigė pogrindžio teatrą. Stebėtina: jam pačiam tai buvo kelias „išlikti žmogum“ – būti laisvu, nepriklausomu širdyje. Pritrūkus veikalo, jis pats ėmė rašyti. Svarbu buvo turinys. Jis rinkosi krikščioniškas temas. Pajuto Kristaus trauką ir įstojo į slaptą seminariją būsimiems kunigams. Dvasinė kultūra jam visą gyvenimą išliko ne tik jį patį, bet ir kitus pilnutiniais asmenimis kurianti galia.

Tapęs kunigu, vėliau vyskupu, kardinolu, net popiežiumi, jis rado kelius, kaip dalintis su kitais dvasine kultūra. Net atostogų metu kaip kunigas jis su jaunimu išvykdavo į gamtą baidarėmis, kur gamtoje upės pakrantė tapdavo prasmingų pokalbių vieta, o apversta baidarė su dvejais sukryžiuotais irklais – Mišių aukos altoriumi.

Tapus profesoriumi, vyskupu, kardinolu, pagaliau – popiežiumi, galimybų laukas plėtėsi. Universiteto aula, parapijų bendruomenės, katedros, suvažiavimai, krašto, o vėliau ir tarptautiniai Bažnyčios suvažiavimai, kelionės po visą pasaulį. Viena pirmųjų buvo į jo paties Tėvynę, kur komunistinė valdžia varžė tikėjimo laisvę. Savo viešomis kalbomis tautiečiams linkėjo neatsisakyti krikščionybės ir vidinės laisvės. Tuo jis daug padėjo besiburiančiam Solidarumo sąjūdžiui pasiekti nepriklausomybės visai tautai, o per tai – ir kitoms Rytų Europos tautoms išsivaduoti iš Sovietų imperijos.

„Kiek popiežius turi tankų?“ – paniekinančiai šaipėsi diktatorius Stalinas. Nei vieno? O vis dėlto ir be jokio tanko, vien dvasios (iš Dievo) jėga, subraškėjo visa ant prievartos pamatų pastatyta Sovietų imperija.

Plėtėsi Vojtylos akiratis. Gilėjo įžvalga – Vakarų pasaulio ir net viso pa-

DVASINĖS KULTŪROS RITERIS

Dvasinis riteris. Zita Sodeikienė (ikona)

*Dėl nieko kito gėris su blogiu
taip nesusikerta kovoje,
kaip dėl žmogaus gyvybės.*

Jonas Paulius II

saulio mastu. Ne vien naciai ir ne vien komunistai prievartavo. Plačiai vyko kitokio pobūdžio varžanti ir prievartaujanti „okupacija“ – varžanti net tariamai demokratiš-

kus kraštus. Tačiau, nepaisant, kad ji varžo žmones, ji juose vis labiau įsigali. Tai reliatyvizmo, materializmo ir ateizmo plitimas. Užmetamas tinklas idėjomis, viliojančiomis materialinėmis pseudovertybėmis – nuo gomurio lepinimo iki sekso. Panaudojamos reklamos žinia-sklaidoje. Išnaudojami plačių masių geismai. Masių kultūra. Materialistinė vartotojiškumo civilizacija. Įsibraunant reliatyvizmui, šaukiančiam: nėra pastovios tiesos nei prigimtinių moralės. Tik nuomonės. Tik mados. Šiandien ta, rytoj kita. Išstumiamos krikščioniškos vertybės iš viešumos... ir net iš paviršutiniškų krikščionių protų ir širdžių – nepastebimai, bet, gerai išžiūrėjus, akis veriančiai... *Kulturkampf*...

Kova kultūros plotmėje. Kultūrų kova... Niekas taip aiškiai to nepastebėjo, taip ryškiai neišaiškino, kaip Jonas Paulius II. Ir niekas taip nestojo į kovą, kaip jis. Visu tuo, ką jis galėjo pats padaryti, kad priešingos jėgos būtų atremtos. Žmogui reikia aiškaus proto. Kultūrai reikia aiškos krypties. Ne vien moralės nirvanoje skęsti.

Kristaus vietininkas aiškiai pasakė: „Dėl nieko kito gėris su blogiu taip nesusikerta kovoje, kaip dėl pačios žmogaus gyvybės“. Taip – dėl Dievo dovanojamos gyvybės būti žmogum, bet taip pat, ir dar labiau, tapus žmogumi, dėl Dievo dovanojamos „galios tapti Jo vaiku“ – kas žmonėms, nenorintiems nuo žemės pakelti nei akių, nei širdžių, darosi vis sunkiau suvokti ir dar sunkiau to trokšti.

Dvasinės kultūros riteris įrodė, kad dvasinė kultūra laimi istorijoje pergalę kitaip negu ginklai, turtai ar politinis gudrumas. Laimi pergalę dvasios jėga. Amžinai išliekančiu gėriu tos kultūros apimtuose žmonėse (kaip ir jame pačiame), ne išoriniu, bet vidiniu kilnumu. Kovojantis ne tik už žmoniškumo išlaikymą, bet ir už jo suklestėjimą žmonijoje. Tokiom pačiom priemonėm, kurias naudojo anuomet savo Tėvynėje. Parodymu, kokia vertinga yra Dievo dovanota gyvybė ir laisvė ją puoselėti.

Dvasinės kultūros riteris rodė į Kristų, pavadintą Prieštaravimo ženklų, kuris prieštarauja šių ir visų laikų žmonėms, bandantiems apsieiti be Dievo. Jonas Paulius II ir pats tapo prieštaravimo ženklų, siekęs žmones pabudinti, išjudinti, pakelti, kad atsiliptų į Kūrėjo ir Išganytojo kvietimą bendrauti su Dievu dvasia ir širdimi.

Dabar, kai jis skelbiamas Dievo palaimintu, pripažintu po mirties, jis gali tapti dar įtakingesniu. Žinoma – tik tokiems, kurie patys pripažįsta gyvenimą po mirties; gyvenimą, kuris kitoje mirties pusėje yra reikšmingesnis, negu šioje.

Dėl viso to tebeverda kova šiame žemiškame gyvenime. Dvasinės kultūros riteris, laimėjęs kovą, kviečia mus iš Anapus.

Kęstutis A. Trimakas

Kitame numeryje:

- Antanas Dambrauskas apie Maironį
- Vytautas Gedutis: vienos šeimos istorija
- Motinos dieną pasitinkant

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Kęstutis A. Trimakas. Dvasinės kultūros riteris
- 2-as psl. Kęstutis A. Trimakas. Popiežiaus Jono Pauliaus II kelias
- 4-as psl. Kiekvienas augalas tik iš gelmės...
- 5-as psl. Audronė Girdzijauskaitė. Juta
- 6-as psl. Iš kunigo S. Ylos dvasinio palikimo
- 7-as psl. Stanislovas Abromavičius. Mano tėviškės dainius

POPIEŽIAUS JONO PAULIAUS II KELIAS Į ŠVENTUMĄ

KĘSTUTIS A. TRIMAKAS

Rašant šį straipsnį, buvo panaudota keliolika popiežiaus biografijų, tarp jų – jo palaimintuoju paskelbimo bylos postulatoriaus Slavomiro Oderio parašyta knyga „Why He Is A Saint?“ („Kodėl jis yra Šventasis?), o taip pat – jį kelionėse lydėjusio vokiečių žurnalisto Andreas Englischo apmąstyti reportažai „Jonas Paulius II: Karolio Voitiolos paslaptis“; ir, žinoma, du jo svarbiausio biografo, amerikiečio Gustavo Weigelio veikalai – „Witness to Hope“ („Vilties liudytojas“) ir „The End and the Beginning“ („Pabaiga ir pradžia“).

Karolis Vojtyla negimė šventuoju. Jis juo tapo iš didelės Dievo malonės ir savo didvyriškomis pastangomis. Visa tai jo gyvenime vystėsi kaip Dievo Apvaizdos nubrėžtas kelias, kuriuo jis ėmė eiti ne tik kojomis, bet visa širdimi, visu savimi.

Vaikystėje — tėvas

Motina buvo ligota. Ji mirė, kai Karoliui tebuvo devyneri. Karolis mažai ją prisimena. Tėvas jam turėjo didesnę įtaką. Jis buvo karininkas – pirma Austrijos – Vengrijos imperijoje, paskui – Lenkijos kariuomenėje, tačiau stebėtina, kad daugelį metų užsiimdamas tokia vyriška profesija, išliko religingas. Sūnus jį prisimena kaip „nuolat besimeldžiantį“. Tėvas išmokė ir jį melstis, o taip pat kartu skaitydavo Šventąjį Raštą. Nesvetima jam buvo ir literatūra. Tėvas supažindino jį su grožinės lenkų literatūros autoriais: Henriku Sienkevičium, Adomu Mickevičium ir poetu Kiprijonu Kamiliu Norvidu (anot Milašiaus, „tiesos riteriu“), kuris dalykų tiesą svėrė menu.

Jaunystėje — teatras

Jaunystėje Karolis tiesiog entuziastingai buvo susidomėjęs ieškoti tiesos meno pagalba. Todėl ir naciams okupavus Lenkiją ir žiauriai siekiant sunaikinti lenkų patriotizmą, pasirinko pagrindžio teatrą – per meną išlikti žmogumi.

Mokydamasis gimnazijoje, sutiko mokytoją – savamokslį teatrą Mečislavą Kotlarčyką, pagal savo teoriją bandantį steigti savotiško žodžio teatrą kaip kelią į žmogaus tobulumą. Nenuostabu, kad ir jaunasis Karolis teatre ieškojo to, kas jį tobulintų; norėjo tapti aktoriumi, kad rastų save.

Jonas Paulius II savo ganytojiškoje kelionėje po Lietuvą 1993 m. rugsėjo 6 d. Kryžių kalne.

V. Gulevičiaus (ELTA) nuotrauka

Popiežius Jonas Paulius II

Ankstyvoje suaugystėje — Kristaus trauka

Kitokia teigiama įtaka Karolį pradėjo veikti jam esant Dubnikuose, pradedant 1940 metais. Naciams okupavus Lenkiją, vokiečiai siekė visiškai sugniuždyti lenkų tautą. Jie juto katalikų Bažnyčią esant lenkų tautos ramsčiu. Tad grėžėsi prieš katalikus kunigus. Dubnikuose likvidavo visus parapijos kunigus. Jų vieton stėjo pasauliečiai, veikdami slapta. Vienas jų – Janis Tyranowskis, siuvėjas, viengungis, savamokslis, ėmė rūpintis jaunų vyrų tikėjimo stiprinimu. Jis parinko keletą uolesnių jaunų vyrų ir ėmė juos ruošti vadovais. Kiekvienas paruoštas vadovas surinkdavo 15 jaunų vyrų į vieną grupę, ir pats, prižiūrimas Janio Tyranowskio, vadovaudavo tai savo sudarytai „gyvojo rožinio“ grupei. Tarp vadovų pakliuvo ir Karolis, tuomet dvidešimties metų chemijos fabriko darbininkas.

Matydamas Karolio susidomėjimą, Janis Tyranowskis jam skolindavo karmelitų, ypač šv. Jono nuo Kryžiaus, klasikinius dvasingumo veikalus. Šių autorių įtakoje jaunas vyras rimtai pradėjo atsiduoti Dievui ir tarnauti žmonėms. Tai tapo dvasiniu keliu Karoliui. Pasijuto šaukiamas kunigystėn. Sunku buvo palikti pamėgtą aktorius kelią. Tačiau galutinai apsisprendė ir stėjo į slaptą pogrindžio seminariją, kad taptų kunigu.

Suaugystėje — žmonių ganytojas

K. Vojtylos gabumai spręsti, vadovauti buvo greitai pastebėti. Tad jis, be jo paties pastangų „prasikišti“, greitai kilo Bažnyčioje: skiriamas vyskupu (aktyviai dalyvavo Vatikano II suvažiavime), Krokvos arkivyskupu, kardinolu ir pagaliau 1978 m. išrenkamas popiežiumi.

Išrinktas popiežiumi gan jauno amžiaus, jis juo išbuvo 27 metus, vienas pačių ilgiausiai popiežiavusiųjų. Įvedė naujų dalykų: vienas svarbiausių tai, kad praplėtė popiežiaus, kaip ganytojo, sąvoką: ne Vatikanas ir ne vien Roma, bet visas pasaulis tapo popiežiaus pastoracijos erdve. Tai įgyvendinti popiežius nesitenkino vien raštais: jam reikėjo pačiam visur būti; ne jo paties, bet žmonių naudai. Todėl jis keliavo, aplankė visus pasaulio žemynus ir buvo visuose kraštuose, kur tik jį, kaip popiežių, priėmė.

Galima būtų galvoti, kad didėjant Karolio Vojtylos atsakomybei ir gausėjant pastoraciniam darbams, jo laikas ir dėmesys maldai galėjo trumpėti. Bet taip nebuvo. Pareigoms keičiantis, jis liko ištikimas Dievui ir net stipriau brangino asmeninį ryšį su Juo. Jis suprato, kad kuo didesnė atsakomybė, tuo labiau jam reikėjo būti Dievo artumoje, kad iš Jo semtų malonę bei išmintį spręsti pasaulinius klausimus.

Štai popiežiaus dienotvarkė Vatikane. Dienos pradžia ypatingai priklausė Dievui. Apie 2 valandas – maldos ir kontempliacijos, prieš pradedant šv. Mišių auką. Tolimesnis susikaupimas po Komunijos ir šv. Mišių auką pabaigus. Priešpiet – taip pat poros valandų laikas, kada jis koplyčioje, priešais tabernakulyje esantį Švenčiausiąjį rašė laiškus, potvarkius, pareiškimus, enciklikas ir kt. Trumpo poilsio metu po pietų jis vaikščiodavo su rožiniu rankoje melddamasis. Vakare vėl – maldos ir net pradžia pasiruošimo rytojaus šv. Mišių aukai. Naktį neretai atsikeldavo ir vėl atsirasdavo koplyčioje priešais Švč. Sakramentą, dažnai atsiguldamas kryžiumi ant grindų.

Net kelionėse, apsuptas žmonių, jis išlaikė tą ryšį, kaip tai liudija jo stebėtojai, net žurnalistai.

Kokia centrinė dvasinė idėja?

Nelengva į tai trumpai atsakyti. Bet, reikalui esant, pasitenkinsime trumpu aptarimu.

Jonas Paulius II vadovavosi tikėjimu, kuris tapo gyvu išgyvenimu. Yra Dievas. Yra Jėzus Kristus. Yra Jo Motina Marija. Kristus buvo jam centrinis asmuo. Bet prieiti prie Jo Jis linko per Jo Motiną Mariją. Tad Jis palinko į Jos motinišką globą, kad Ji vestų jį pas Jos dievišką Sūnų: „*Totus Tuus* – visiškai Tavo, Marija, kad būčiau Tavo Sūnaus“. Jis kalbėdavosi su Ja, visiškai nesivaržydamas, ar tai ne per ilgai. Buvo įsitikinęs, kad Ji, Motina, tada padės jam intensyviau atsiduoti Jos dieviškam Sūnui.

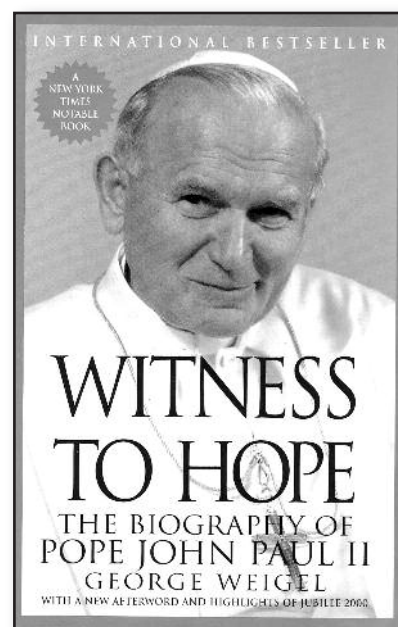
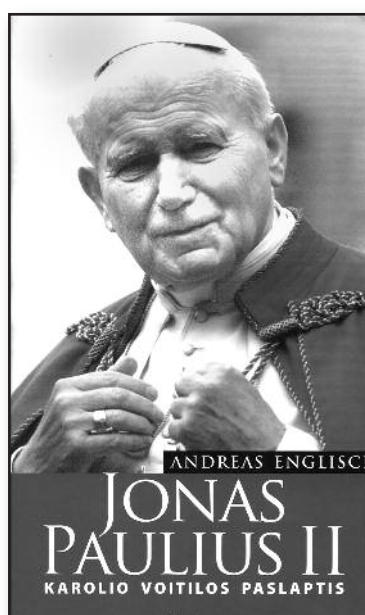
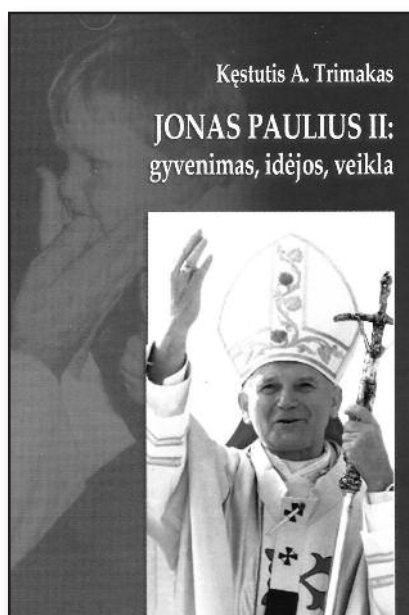
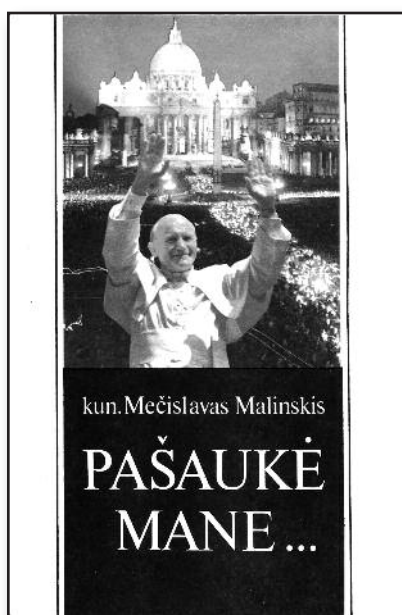
O kai būdavo su Kristumi – šv. Mišių aukoje ar priešais tabernakulį, Jonas Paulius II pasijusdavo visiškai apimtas Jo dėmesio, paskendęs Jo akivaizdoje. Su Juo dalindavosi savo rūpesčiais, kurie būdavo kartu ir Jo rūpesčiai: pasauliniai ar asmeniškai, jam brangių ir artimų žmonių, žinoma, sielų reikalai.

Savo raštus, laiškus, kalbas Popiežius rašydavo koplyčioje priešais tabernakulyje esantį Kristų, dažnai su Juo pasitardamas. Eidamas į posėdžius, pasitarimus ar vykdamas į viešus susitikimus su žmonėmis, jis meldavosi.

„Prieštaravimo ženklas“

Popiežiui Kristus, Dievas-žmogus, buvo nuostabiausias Vienytojas, jungiantis jį patį su Dievu Tėvu ir su visais žmonėmis. O Jį apibūdindavo kaip Sutaikytoją ir Išganytoją... Bet kartu jis nepamiršo Kristui taikomos Simeono pranašystės Motinos akivaizdoje, kad Jos Sūnus bus „Prieštaravimo ženklas“, t. y. Sau prisiims visas žmonių kaltes, visus jų prieštaravimus prieš Dievą, kad juos savyje patirtų, išgyvenęs jų kartumą, sunaikin-

Nukelta į 3 psl.

Knygos, skirtos Jonui Pauliui II

Atkelta iš 2 psl.

tų, ir tuo būdu sutaukų visus žmones su Dievu Tėvu.

Popiežius, Kristaus vietininkas, tos tikrovės negalėjo pamiršti; ją ir savyje išgyveno; pats tapo prieštaravimo ženklu, kad padėtų savo Išganytojui sutaukinti žmones su Dievu Tėvu... peršautas, ir dalyvaudamas, kiek gali, visu gyvenimu Kristaus kančioje.

Senatvėje – kančia su Kristumi

Vojtyla vis aiškiau suvokė nuodėmės ir jos pasekmių buvimą savyje ir žmonijoje. Tad vis labiau suprato ir kryžiaus reikimą: kryžiaus, kaip Kristaus išganymo priemonės ir kelio. Savo gyvenime kryžių vis labiau savanoriškai nešė laisvai užsidėta atgaila bei neturtu, bet priimdamas ir Dievo Apvaizdos uždedamą naštą: gyvenimo sunkumus, atentato sužeidimo pasekmes, ligas, senatvę, kančią.

Kartą, kai gydytojas jo paklausė, kaip jis jaučiasi. Popiežius atsakė: „Aš klausiu savęs, ką Dievas mėgina man pasakyti šia liga“. Savo artimui draugui jis prisipažino: „Aš parašiau daug enciklikų ir daug apaštališkųjų laiškų, bet suprantu, kad tik savo kentėjimais galiu labiausiai padėti žmonijai“.

Popiežiaus raštai

Kas gi buvo tie popiežiaus raštai, kuriuos jis pats mažiau vertino, negu kančią?

Apskaičiuota, kad Jono Pauliaus II vien popiežiškųjų raštų kiekis yra apytikriai 20 kartų didesnis negu visas Šventasis Raštas. Tie raštai buvo analizuoti: 1) temų ir 2) autoriaus savybių atžvilgiu.

Raštuose atpažintos 5 pagrindinės temos: 1) žmogus, įsivėlęs į artimą sąlytį su Dievu: tiek save suvokti, tiek savo paskirtį (laime) pasiekti žmogus gali vien Dieve; 2) tikėjimas yra vienintelis kelias žmogui suvokti save ir visa kita; 3) meilė teikia žmogui gyvenimo prasmę; 4) tik pokalbiu susikalbama su kitais žmonėmis; 5) malda duoda galią šiam pokalbiui.

Tie raštai atskleidžia paties autoriaus dvasinį profilį: jis 1) pastoviai suvokia Dievo artumą ir yra apimtas Jam pilnaširdės meilės; 2) žavisi žmogaus asmens paslaptimi; 3) turi stiprų ir jautrų teisingumą tiems žmonėms, kurie skriaudžiami (t. y. negimusieji, neturtingieji, jauni ir ligoniai); 4) nori dialogo, priima kritiką iš kitų ir stipriai pasisako už tiesą; 5) apimtas pagarbos skirtingiems pasaulikams Bažnyčioje, siekia bendradarbiavimo; 6) autentiškai pamaldus (jo pamaldumas pagrįstas Šventuoju Raštu ir teologiškai išstudijuotas); 7) nuoširdžiai mylįs Bažnyčią ir besistengias pažinti jos mokslą; 8) nepalyginamai darbštus; 9) intelektualiai sąžiningas ir 10) aukšto kultūrinio lygio.

Žurnalisto liudijimas

Kelionėse Popiežių lydėjo didelis būrys pasaulinės žiniasklaidos žurnalistų: dauguma – ne katalikų, kai kurie net netikintys Dievu. Vienas pastarųjų buvo vokiečių Andreas Englisch, pradžioje stipriai nusiteikęs prieš katalikų Bažnyčią ir prieš popiežius, negailestingai kritikavęs ir popiežių Joną Paulių II. Vis dėlto kelionėse ėmė popiežių pažinti iš arčiau: jo nuoširdų norą siekti vienybės tarp skirtingų religijų, tarp nesutariančių tautų; siekias gėrio nuskriaustiems, neturtingiems žmonėms, o taip pat ekonomiškai atsilikusioms tautoms. Ypač jį paveikė popiežiaus jautrumas: matė nesulaikomai verkiantį karių kapinėse, susijaudinęs daugelį kartų... paskendusį

suprasti paprasčiausių sąvokų: kada prasidėjo laikas; kur baigiasi visatos begalybė. Turėkit drąsos, ryžkitės priimti paslaptį!”

Žmogiški balsai už ir prieš

Vos popiežiui mirus, Šv. Petro aikštėje minioje pasigirdo šauksmai: „Santo subito“, t. y. skatinimai jį tuoj pat paskelbti šventuoju. Tikrai, užtruko vos šešerius metus jį paskelbti palaimintuoju. Viešumoje rodomas noras šį popiežių vadinti *Didžiuoju* už jo didelę įtaką visame pasaulyje.

Tačiau ar nėra tam nepritariančiųjų? Žinoma, kad buvo, yra ir bus popiežių Joną Paulių II kritikavusių. Vieni teigia, kad jis buvo per daug konservatyvus ir per griežtas. Kiti – kad per daug „paleido vadeles“ Bažnyčios valdyme.

Tai dvi kritikos pusės, prieštaraujančios viena kitai. Nepamirškime, kad popiežius stengėsi įgyvendinti II Vatikano suvažiavimo nutarimus, ypač vyskupų kolegiskumą, kuriuo siekiama pripažinti atsakomybę ir palikti teisę vietinius vyskupijos reikalus spręsti vietos vyskupams, o krašto reikalus – to krašto vyskupų konferencijoms. Tai suprantant, daug kritikos nuteka vietovių ir atskirų kraštų ganytojams.

Tokia ir kita panaši kritika popiežiaus Jono Pauliaus II palaimintuoju paskelbimo proceso nesulaikė. Nesukliudė to proceso nei pasklidusi žinia apie popiežiaus draugystę su psichiatre dr. Vanda Poltavska, nei išspausdintas jų laiškų rinkinys. Juk pokalbių nauda sprendžiama iš jų vaisių (plg. Jėzaus ir samarietės pokalbį).

Palaimintasis

Plačiais bruožais nusmaigstėme popiežiaus Jono Pauliaus II kelią į šventumą, bandydami parodyti kai kuriuos nuostabius dalykus. Stebinantys dalykai slypi ir už skaičių. Pastoracinėse kelionėse jis apkeliojo 1,2 milijono kilometrų (750 tūkstančių mylių; tai apie Žemę daugiau kaip 30 kartų). Jis laikė Mišias, kai šimtai tūkstančių tikinčiųjų susirinkdavo dalyvauti kartu toje Aukoje. Maniloje, Filipinuose priskaičiuojama, kad buvo susirinkę apie 3,2 milijonai žmonių.

Traukė jis ir jaunimą. 1985–2002 m. laikotarpiu Pasaulio jaunimo dienos buvo ruoštos 9 kartus. Į kiekvieną iš jų suvažiuodavo daugiau nei milijonas jaunų piligrimų iš viso pasaulio.

Visa tai stebina. Visa tai rodo paties Popiežiaus apaštalinį uolumą, o taip pat ir žmonių atsiliepimą į jo dvasinę trauką. Jo trauka nebuvo nukreipta į jį patį, bet į Tą, kurį jis atstovavo ir kurį skelbė. Jis nebuvo žvaigždė, šviečianti savo šviesa. Pro jį švietė Šviesa, kuri laimino jį patį ir apšvietė kitus. Dėl to jis ir pripažįstamas Palaimintuoju. □

Jono Pauliaus II kreipimasis į minią

maldoje, išgyvenantį kažką antgamtiško... Isitiki- no kažkokia popiežiaus paslaptimi. Jo žodžiais (jo parašytoje biografijoje): „Niekas taip netraukė popiežiaus Jono Pauliaus II kaip prisilietimas prie šventų, nepaaiškinamų ir antgamtinių dalykų. Šio popiežiaus paslaptis yra susijusi su anapusybe. Viso pasaulio žmonės (...) sutrikdavo prieš šią Karolio Voitylos paslaptį. Jie nustebdavo, jam atsisto- jus ir pareiškus: „Jūs manot, kad pasaulis yra pa- aiškinamas. Bet tai netiesa. Esama neįtikimų pas- apčių. Jūs bandovaujate vien racionalumu. Jūs manot, kad pasaulyje nėra stebuklų. Todėl negalite

KIEKVIENAS AUGALAS TIK IŠ GELMĖS...

HENRIKAS RADAUSKAS

GĖLĖ IR VĖJAS

Gėlė pasakė vėjui, kad ji pražys rytoj,
O vėjui pasigirdo, kad ji pasakė „tuoj“, –
Tas pakuždėjo broliui, o brolis dar kitam,
Jauniausiam ir linksmiausiam, kvailam ir nerimtam.

Ir tas atvarė debesį ir ėmė pilti lietų
Ir saulės krosnį išpūtė, kad ji karščiau spindėtų,
Ir visą kaimą sujaukė ir dūko be galvos
Ir trankės klausinėdamas, kurios ji bus spalvos.

Ir nutarė nelaukusi pražyst gėlė gera,
Ir plyšo drėgno pumpuro žalia skara, –
Gėlė baltai pražydo, ir baltą gėlę tą
Lingavo vėjas šaukdamas: „Balta, balta, balta!“

A. Ruseckaitės nuotraukos

HENRIKAS ALGIS ČIGRIEJUS

Kiekvienas augalas tik iš gelmės –
Ar sietuvos baltoji lelija,
Ar saulės mindoma turgavietės žolė,
Ar pagirėlių šaltmėtė brangi.

Kur dėsiu savo galvą, nežinau –
Taip žalia žalia gilumoj,
Taip skaisčiai mėlyna danguj,
O man namai, kur dobilai.

Toks linksmas angelas, lengvai
Nuspėdamas, kas lauks pasaulyje manęs,
Kadais kadais žiemos lange
Tiktai pašvyst žaliausia žolele.

MARCELIJUS MARTINAITIS

* * *

Kas buvo šita mergaitė,
kuri,
virš manęs pasilenkus,
žiūrėjo į mano gyvybę –
giliai?
Ir krito ant mano veido
vakaro kvapnūs plaukai.

Kas buvo šita mergaitė,
paunksny išaugus gėlė?
Tai ji,
su gėlėm susiėmus už rankų,
klausydavos,
net jos klausą girdėdavau.

Tai buvo seniai,
taip seniai,
kad jau neatsimenu.

LIŪNĖ SUTEMA

Diena užgožta tamsios žalumos,
tik dangus nepraradęs savo spalvos
žydi neužmirštuolėmis –
net ramybė šviesiai žalia –
laikau ją rankoje,
lyg neprinokusį obuolį
ir bijau atsikąsti –
sugrįžo viena baili vaikystės diena

JONAS JUŠKAITIS

Nežinoma, kupste, viena, mažytė,
Laukų žolelė nuoširdžiausia žydi
Prie pat akių – graudus pasilenkiu,
Kad net ir tos nemoku aprašyti.

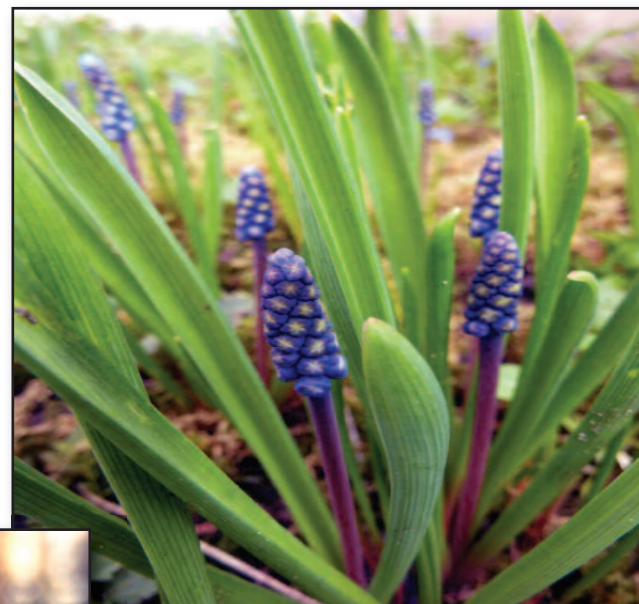
JANINA DEGUTYTĖ

ARTUMAS

Drėgnų pagriovių vingiorykšte,
ačiū, kad man padedi
panešt mano naš tą.

Tik šiąnakt supratau,
kad tai starnos akys
šviečia man tamsoje
kaip dvi žvaigždės.

Ir devynbalsės giesmė
nutiesė man kelią
kaip sidabro lyną
į begalybę.

SIGITAS GEDA

Buvau į Lietuvą išėjęs.
Ten paukščiai, moterys ir vėjas.

Į dieną visos karvės ėjo,
Ir vėju siautė ir plazdėjo
Didžiulis – rudas – vieversys.

Ilgi sparnai ir upės plakės,
Ir visos moterys – plaštakės.
Žole apaugo mano akys,

Ir iš pačios gelmės žolė
Raudoni vertės gyvuliai.

Ar aš buvau, ar nebuvo,
Ar molio sapną sapnavau?

Juta

AUDRONĖ GIRDZIJAUSKAITĖ

Kai galvoju apie Jutą (taip dailininkę Juzefą Čeičytę vadino saviškiai, teatre ir kinostudijoje), prieš akis iškyla daugybė vaizdų, įvykių ir situacijų. Jos ilgas ir margas gyvenimas tebesitęsia, o ji, ir beveik neišeidama iš namų, tebestebina gebėjimu kurti. Regėjimui susilpnėjus, tapyti nebegali, užtat daugiau rašo poezijos, piešia. Eilėraščiai byloja apie mąstymo ramybę ir brandą, o piešiniai – tarsi sugrįžimas į naivų vaikystės paprastumą...

Man teko laimė keletą metų – tai buvo 7–9 dešimtmečiais, per patį sąstingį, per patį gyvenimo niaurumą – su Juta artimai bendrauti; dažnai būti jos dirbtuvėje prie Šv. Jokūbo bažnyčios, drauge lankyti parodas, spektaklius ar „slaptas“ kino peržiūras (ypač ištargo drauge išgyventa Eimunto Nekrošiaus „Pirosmario“ perbėga, kur Juta, nors kitos kartos teatrui priklausanti, – iš karto subtiliai suvokė visą spektaklio „kodą“); teko daug kalbėtis, drauge galvoti, tartis, kartais netgi drauge dirbti. Iš tų bendravimo metų daug ko pasisėmiau, išmokau. Iš arti mačiau patį kūrybos „procesą“ ir tarsi suvokiau kiekvieno potėpio kainą, svarbą, mačiau, ką reiškia staiga viską pakeisti, nebijant prarasti, arba – imtis visiškai naujų būdų, naujų, neišbandytų technikų. Mėgdavau, Jutai triūsiant, tyliai sau dirbti savo darbą – rašyti kokio straipsnio ar recenzijos apmatų, pasidėjus popieriui ant jos rašomojo stalo kampo. (Kol Juta buto neturėjo, ir dirbo, ir gyveno toj dirbtuvėj, jos rašomasis stalas buvo ir valgomasis, viskuo apkrautas.) Dažnai Juta būdavo pirmoji tų bandymų klausytoja ir net patarėja – nuo karo metų kone visus Lietuvos scenografus ir artistus pažinojo, su daugeliu gan artimai bendravo ir šiaip turėjo ne tik didelę darbo teatre patirtį, bet ir jautrią teatro „uoslę“. Daug man yra pasakojusi apie Romualdą Juknevičių, kurio dovanotos knygos su autografais dar ir dabar guli jos lentynose, apie buvusius Dailės instituto dėstytojus – profesorius Antaną Gudaitį, Mikalojų Vorobjovą, Levą Karsaviną, apie bendrą darbą su Kazimiera Kymantaite, apie Monikos Mironaitės karo metų vaidmenis, apie scenografus Joną Vilotį ir Vytautą Palaimą, apie pokario Klaipėdos dramos teatro gyvenimą, kur ji anuomet dirbo, ir daugybės meno žmonių sudėtingą likimą. Jos giminė buvo garbinga ir dorovinga, ne vienas patyrė tremtį ir ji pati buvo persekiama saugumo. Tačiau Jutos pasakojimai niekada nebuvo gaudūs ar sentimentalūs, atvirkščiai, – greičiau jau dramatiški, pikti ar net humoristiški, kupini išimintinių, charakteringų detalių. Jos dirbtuvėje buvo kūrybiška, neįpareigojanti aplinka ir laisvė. Nors anuomet Juta buvo tolerantiškesnė, atlaidesnė – visuomet turėjo savo tvirtą, originalų požiūrį į daugelį dalykų. Savaip – gal tradicinės kaimo moralės kampu – matė žmogų, suvokė jo paskirtį ir negalėjo pakeisti aplaidumo bei nedoros. Todėl buvo disciplinuota – kasdien, gal išskyrus šventadienius, rytais ateidavo į dirbtuvę; o dirbdavo nelaukdama specialaus įkvėpimo, ir jis būtinai ateidavo. Dviejų kambarių butą šeštame aukšte, kur buvo tik tualetas ir šalto vandens čiaupas su įskilusia kriaukle, dalijosi su dailininke Jacevičiūte, ilgą laiką be jokių patogumų ir gyveno tarp tų dažų ir rėmų, su sena elektros viryklėle. Po sofa ar po stalą buvo pakišti didžiuliai aplankai senų primirštų darbų, kuriuos, beje, ne taip jau seniai Juta elegantiškai įrėmino, ir atsivėrė jų tikrasis grožis ir brandumas, nors daugelis jų tapyti ar piešti tarsi žaidžiant, daug ankstesniais metais.

Dailininkė Juzefa Čeičytė

Jutos dirbtuvės laisva, demokratiška aplinka viliojo žmones. Čia lankėsi rašytojai ir aktoriai, režisieriai ir Lietuvos kino menininkai (Raimundas Vabalas, Algirdas Araminas, Arūnas Žebriūnas, Gytis Lukšas), su kuriais Jutai teko daug dirbti, bastytis po Lietuvą, drauge išgyventi triumfo valandas ir karčius nusivylimus. Lankėsi klaipėdiškiai ir pamežiečiai artistai Vytautas Kancleris, Bronius Gražys, Eugenija Šulgaitė, Gediminas Karaka. Paslapčiom, be palydovų ateidavo ir kažkokie valdžios žmonės išgyti vieno ar kito „modernaus darbo“. Lankėsi ir įvairių sričių bei įvairių kartų dailininkai, draugai, giminaičiai. Kai kurie iš jų galbūt ieškodavo čia įkvėpimo. Arba tiesiog – idėjų.

Žvelgiant atgal į tuos nerimo, nuoskaudų, laukimo ir įkvėpimo kupinus metus, ateina į galvą paradoksalios mintys. Kai dar visai jaunutė būdama Juta pradėjo dirbti teatro dailininke (iš pradžių Operos ir baleto teatre, paskui – Klaipėdos dramos teatre), iš pradžių kaip pagalbininkė, o paskui ir savarankiškai, – turbūt nė nenumanė būsianti tapytoja. O juk būtent darbas teatre ir, be abejo, – kine, ją daug ko išmokė; išugdė tam tikros rūšies pastabumą, atvėrė kitokią aplinkos regėjimo kampą, kitokią komponavimo, erdvės tvarkymo būdą ir faktūrų įvairovės pojūtį, kaskart kintančių paviršių permainingą švytėjimą teatro prožektorių šviesoje, o gal ir poreikį (išivaizduokit natūralistinės estetikos pokario teatro cechus, kur buvo lipdomi būtini scenoje kelmai ir krūmai, miško samanų ir didžiulių medžių kamienai, – kiek čia reljefiškų, dažais padengtų paviršių, kiek įdomių fragmentų, iš kurių

Prisimink dieną.

Pokalbis.

Dail. J. Čeičytė

kur visuomet susikerta, susikryžiuoja žmoniškų interesų, nepasotinamų ambicijų, požiūrių ugnys, nėra lengva kiekvienam, o Jutai, linkusiai į užsisklendimą – ypatingai. Jos būdas darėsi vis komplikotesnis. Pagaliau, nors ir nelengvomis aplinkybėmis, ji lieka viena ir panyra į rimtį. Bet visiška išsivaduoti iš Teatro glėbio nepavyksta. Dažno tapybos darbo kompozicijoje nujaučiame tam tikrą teatro geną – išmintingai tvarkomą scenos erdvę, kur tarytum atpažįstame scenos veidrodžio stačiakampį, aiškiai nubrėžtą horizonto liniją ar horizontalės su vertikale susikirtimo neišvengiamą dramatiškumą, tą vietą, kuri tarsi pažymi ekstremalių įvykių „saulės tašką“. Matome likimo ar laiko bruožus įsiurbusią sieną, širmą ar pakylą, susijusius su dramatišku arba žaismingu teatro veiksmu („Siena“, 1960; „Javai“ („Ričardas III“) 1961; „Motušė Kuraž“, 1966;) Beje, tapyboje Juta tampa dar drąsesnė, atviresnė, kūrybiškesnė nei buvo teatre jo lūžio, valymosi nuo buities metais šeštojo – septintojo dešimtmečių sandūroje (Kazio Sajos „Nerimas“, Just. Marcinkevičiaus „Kraujas ir pelenai“ su režisiere Kazimiera Kymantaite). Tarsi didžiojoje kosmoso scenoje jos paveiksle trumpam sustingsta rutulys – Žemė ar kuri kita žvaigždė, kitas Zodiako ženklas. Ypač dažnai sutinkame mitinį Jautį, kuris yra Jutos ženklas, jos *ego* ir sykiu lyg jos Likimas, Totemas ar budinčiojo dailininkės galvugalyje ženklas, kartais žvelgias į mus iš paties kompozicijos centro, o kartais tik iš nuošalės iškistu ragu primenantis apie savo buvimą. („Ženkla“, 1980, „Metraštis III“, 1983). Dažnoje drobėje junti potencialų judesį, kitimą, tapsmą – kažkas kyla, leidžiasi, grimzta, lyg atsispindi. (Kartais neturtas skatino žaidimą, ir tuomet atsirasdavo koliažai su tikru suplyšusiu lakiniu rankinuku žydrame tarsi kokios pasvario kūdros fone ar iš suplyšusių ir grubokai susiūtų bulvinių maišų padarytos kompozicijos, vėliau tarsi atgimstančios ir tapytoje drobėje (antai 1981 metų „Žiema“ ir „Ramybė“). Kai mūsų pilko, skurdaus gyvenimo aplinkoje pirmą kartą pamačiau Jutos faktūrinius, auksu, sidabro folija ar vario žalumu švytinčius darbus, man, kaip ir daugeliui kitų, gal ne itin rafinuoto skonio žmonių, jie atrodė kažkokie stebuklingi, lyg kažką kompensuojantys – gal net dailių ipakavimų, gražaus dizaino, šventiško dosnumo stygių, o šiandien širdis linksta prie tų monochrominių, ramių, subtilių plonu sluoksniu tapytų drobių, prie tų santūrių („Palangos tiltas“, 1979, „Pavasaris“, 1979, kaip mėlynas „Išmata-

Nukelta į 8 psl.

„Dievas Jūsų laukia, pasitikėkite!”

Iš kun. Stasio Ylos dvasinio palikimo

Lietuviškai krikščioniškai kultūrai pasišventęs kunigas *Stasys Yla* (1908–1983) – raštais, mokslu, veikla, dvasingumu, jaunimo vadovavimu neeilinė asmenybė. Buvo artimas kiekvienam jį pažinojusiam, susikalbėdavo ir įstengdavo bendrauti net su laisvamaniais ar „antibažnytininkais”. Pedagogas, teologas, filosofas, istorikas, rašytojas, redaktorius, visuomenininkas, gebantis patraukti žmones dvasine charizma. Jo kultūrinė veikla buvo plati ir gili: pasižymėjo kūrybine dinamika, dideliu optimizmu, šviesiu žmoniškumu, religinės minties skvarbumu. Jo asmenybės ir darbų išspaudai neišblėse ateitininkų veikloje, Lietuvių katalikų mokslo akademijoje, o svarbiausia – jį pažinojusiųjų atmintyje.

Kunigas Stasys Yla yra vienas produktyviausių užsienio lietuvių rašto žmonių. Faktiškai visas jo palikimas (rankraščiai, knygos, nuotraukos, tapybos darbai, asmeniniai daiktai) saugomas Amerikos lietuvių kultūros archyve (ALKA) Putname, kur jis daugiau kaip trisdešimt metų buvo Nekaltai Pradėtosios Švč. Mergelės Marijos Vargdienių seserų vienuolyno kapelionas. Vienuolyno vadinamosiose „Dangaus vartų” kapinėse ir palaidotas.

Ypač vertingas kun. S. Ylos susirašinėjimas su žymiausiomis lietuvių kultūros ir religinio gyvenimo asmenybėmis (K. Bradūnu, J. Brazaičiu, B. Brazdžioniu, P. Gaida, P. Jatuliu, P. Jurkumi, A. Maceina, J. Girniumi, J. Griniumi, prel. M. Krupavičiumi, J. Aisčiu, A. Vaičiulaičiu, Z. Ivinskiu, J. Greimu, J. Eretu, kun. V. Bagdanavičiumi, vysk. J. Brizgiu, vysk. A. Deksnui, A. Galdiku, K. Varneliu, kun. J. Prunskiu, kun. P. Rabikausku, B. Raila, kun. V. Cukuru, kun. V. Rimšeliu, S. Sužiedėsiu ir kt.). Iš viso Amerikos lietuvių kultūros archyve Putname saugoma per 1 000 laiškų S. Ylai ir paties S. Ylos laiškų. Susirašinėjime atsispindi istorijos veikalų gairės, opios visuomeninės problemos, krikščioniškojo gyvenimo aktualijos, meno ir literatūros klausimai; laiškuose matyti svarbių istorijos ir meno kūrinių ištakos, jų formavimosi raida. Ypač artimai, bičiuliškai ir ilgai bendrauta su Juozu Brazaičiu, Zenonu Ivinskiu, Antanu Maceina, Jonu Griniumi.

Šių susirašinėjimų temas vertėtų aptarti atskirai, o šį kartą skaitytojams siūlome vieną iš tų daugybės laiškų, kuriuos kun. S. Ylai rašydavo atsitiktinai sutikti arba net visai nepažįstami žmonės (iš JAV, Kanados, Brazilijos, Argentinos, Lenkijos, Vokietijos), norėdami išsikalbėti, sužinoti nuomonę, gauti vienokią ar kitokią dvasinį patarimą. Kun. S. Ylai atsiųstame laiške savo dramatišką gyvenimo istoriją pasakoja pabėgėlė iš Lietuvos, privačioje įmonėje Čikagoje siuvėja dirbanti Marija K. Katalikiškos šeimos mama kartu su vyru augina tris mažamečius vaikus. Vyras dažniausiai dirba šeštadieniais ir sekmadieniais. Šeima bendrauja su kaimynų meksikiečių šeima. Meksikietis ima rodyti dėmesį Marijai K., kviečia į pasimatymus, į koncertus, labai moka gražbiiaudamas kalbėti. Lietuvė įklimpsta į intymius santykius, suvokia daranti baisią nuodėmę, nenori skirtis su šeima, bet kaimynas meksikietis neatlyžta ir jos nepalieka. Marija K. iš kažkur sužino kun. S. Ylos adresą Putname, išlieja savo prieštarīgus jausmus, rašo apie savo nevilgtį ir mato tik vieną išeitį iš jos – savižudybę.

Kun. S. Ylos laiškas Marijai K. iš pirmo žvilgsnio yra paprastas, bet iš tikrųjų – psichologiškai išvalgus patyrusio sielovadininko tekstas, keliantis iš nuodėmės naujam gyvenimui. Jis pripažįsta sudėtingą, tačiau ne beviltišką nusikaltusios moters padėtį ir pateikia prisikėlimo argumentus: motinystę bei tikėjimą ir tris būtinas atgailos sąlygas – nutraukti pažintį ir bet kokius ryšius su skausmą ir kaltę sukėlusiu asmeniu; nuoširdžiai gailintis susitaikyti su Dievu; apkalbas ir „liežu-

vių plakimus” priimti kaip užtarnautą atgailą. Psichologiškai įtikinėdamas kun. S. Yla apkalbas rodo kaip dvasiškai stiprinantį dalyką, o visą kaltę – kaip naudingą pamoką ne tik pačiai moteriai, bet ir jos vaikams. Taigi ji raginama įsisąmoninti savo skausmą ir kaltę, atleisti pačiai sau, susitaikyti su savimi ir kartu su Dievu. Toks atleidimas kaip vidinis išsilaisvinimas iš nuodėmės varžtų turėtų įtikinti moters pasikeitimu ir jos sutuoktinį. Savižudybė būtų gėdinga, nežmoniška ir nekrikščioniška, o pasitaikymas žmogų daro doresnį ir kilnesnį. Kun. S. Yla, maldaudamas „mano geroji”, prašo išklaudyti jo patarimus ir tik labiau pasitikėti Dievu, nes jis laukia tokių kaltės įprasminimo ir atgailos žingsnių.

Parengė G. M.

1954 m. kovo 17 d.

Brangioji ponija,

Jūsų skausmo priežastis yra skaudi ir gili. Man tikrai gaila Jūsų ir šeimos. Bet nematau pagrindo visiškai neviltčiai. Žmogus daro klaidų dėl to, kad jis yra žmogus. Bet kiekvieną klaidą galima pataisyti. Žmogaus vertė ir pasirodo tuomet, kai jis randa savyje jėgų klaidai išpirkti, skausmui pakelti ir jį įprasminti.

Neabejoju, kad Jūs tokių jėgų turite. Viena, Jūs esate motina. Antra, turite tikėjimo. Pirmieji smūgio įspūdžiai Jus tuo tarpu smarkiai gniuždo. Galbūt Jūsų nervai buvo pajautrinti ir anksčiau turint galvoj prasidėjusį Jūsų amžiaus pervartos laikotarpį. Tuo iš dalies galima aiškinti ir tą nelaimingą įvykį, išvedusį Jus iš pusiausvyros. Dabar Jūsų nervai dar labiau persitempė. Betgi nereikia pamesti proto.

Visų pirma Jums reikia susitaikyti su Dievu. Atlikite gerą išpažintį, priimkite komuniją. Atlikite Jums skirtą atgailą. Šio reikalo neatidėkite ilgai. Jūsų sąžinę turi nuplauti nuoširdžios gailestio ašaros – to gailesčio, kurio nori Dievas. Tada atgausite norą melstis. Tai Jums daug padės. O melstis Jums reikia dabar daugiau. Dievas Jūsų laukia, pasitikėkite!

Antras dalykas, priimkite viską, kas dabar Jus plaka, kantriai ir nuolankiai. Nors kaip skaudu ir sunku, supraskite, kad tai yra atgailos dalis. Tai yra naujas Jūsų bandymų kelias. Jis ištinka žmones visai nekaltai ir kiek jie turi prisikentėti! Jeigu Jūs susitaikysite su Dievu ir priimsite tuos liežuvių plakimus kaip užtarnautą atgailą, pamatysite, kad tarpais Jums bus net savotiškai gera. Ši Jūsų savijauta apramins pačius kalbėtojus. Kas iš jų nėra įžeidęs Dievą kuriuo nors būdu? Jie matys Jūsų santūrumą, sutelktą ir Dievui aukojamą skausmą, ir jie nurims, gal net susigės ir patys neįjuntamai pasimokys, kaip reikia priimti plakimus. Mano Geroji, juk šiuo metu ir Gavėnios laikas. Kristaus plakimo ir begalinio jo kantrumo laikas – už mūsų nuodėmes.

Trečia, savaime suprantama, Jūs turite visiškai ir visam laikui atsipalaiduoti nuo minčių ir jausmų, kurie galėtų Jus rišti su tuo asmeniu, kuris yra kaltas Jūsų skausmo ir kaltės. Turi būti nutraukti visi ryšiai ir bet kokia pažintis. Nežiūrint kad nei Jūs, nei vyras negalite pakeisti šiuo metu nei gyvenamos vietos, nei darbo, vis tiek Jums tenka tai padaryti. Tikiuos, kad Jūs tai galėsite padaryti vaikų ir šeimos labui. Pagaliau kai Jūs parengsite save taip, kaip aukščiau minėjau, Jums nebus sunku tai padaryti.

Taigi negalvokite nė pasitraukti iš namų, nes tai yra visiškai neįmanoma. Nebijokite, jei įvyktų taip, kad vyras būtų įskaudintas. Jis yra įskaudintas morališkai, nors kol kas nežino. Šią moralinę jam skriaudą iš esmės atitaisysite atlikdama gerą išpažintį, o toliau rodydama jam ištikimybę, palankumą, maldoje prašydama Dievo jam palaimos ir stiprybės. Jau dabar prašykite jam ypač stiprybės, kad jis, jei būtų reikalas ir jam atverti paslaptį, turėtų jėgų visa tai pakelti vaikų labui. Jei būtų iš to sunkumai, priimkit juos atgailos dvasioj. Geras vyras įvertins Jūsų pastangas keltis, išsivaduoti, dar labiau sustiprinti pažeistus šeimos ryšius. O aš neabejoju, kad Jūsų vyras tikrai yra geras ir rūpestingas šeimos tėvas.

Labai neprotinga galvoti apie mirtį. Mirtis, kokia Jums peršasi, yra gėdinga. Tokia mirtis nepridengtų nei Jūsų, nei šeimos, nei kito asmens bei jo šeimos. Priešingai, tada iškiltų visas reikalas viešai, būtų ieškomi tokios mirties kaltininkai, ir gėda, pažeminimas visam laikui paliestų Jūsų šeimą. Tai būtų pats neprotingiausias, nežmoniškiausias ir nekrikščioniškiausias žingsnis. Tegu Dievas saugo Jus nuo tokios minties. Dabar dalykai yra pataisomi, tada amžiais pasidarytų nebe-pataisomi.

Galvokite ir apie tai, kad atitaisyta kaltė padaro žmogų dar kilnesnį ir tvirtesnį. Tos jėgos, kurios grįš po protingai ir krikščioniškai išgyvento smūgio, bus dar labai reikalingos tolimesniam Jūsų šeimos labui. Jūs išpirksit galbūt ne tik savo klaidą, bet ir vaikų klaidas, kad ir mažas. Be to, Jūs būsite budresnė ir savo paaugusiems ar net suaugusiems vaikams patarti, įspėti, apsaugoti juos, budėti dėl jų maldoje.

Jei to nebūtų įvykę, kas įvyko, gal Jūs apie tai net galvot nebūtumėte galvojusi. Dabar Jūs žinote ir visą amžių žinosite, kaip kartais negalima žaisti ugnimi. Tas Jūsų žinojimas pravertis ir Jums, ir šeimai.

Aš meldžiuosi už Jus ir labai prašau – padarykite, kaip sakau.

Su nuoširdžia pagarba
Yla

MANO TĖVIŠKĖS DAINIUS

STANISLOVAS ABROMAVIČIUS

Labai noriu, kad Jono Aisčio (1904–1973) vardas, Jo kūryba rastų vietą kiekvienoje mano tėviškės sodyboje. Juk dar yra žmonių, neprisilietusių prie nuostabių poeto eilių, sukeliančių pakylėjimą, pasididžiavimą kraštu, kuris mus pagimdė ir išaugino. Kad poetas mylimas Rumšiškėse (Kaišiadorių rajonas), mačiau tą 2000-ųjų birželio 29-osios vidurdienį, kai nuo miestelio centro į kapines išsirikiavo šimtai žmonių, palydėdami iš tolimojo Vašingtono atkeliavusius jo palaikus amžinam poilsui. Karstas buvo įneštas į miestelio bažnytelę, kurioje Jonukas, silpnas ir galėjęs palikti šį pasaulį, buvo paskubomis 1904 metų liepos 17 dieną vikaro Juozapo Vilaniškio pakrikštytas.

Ir atskrido, atplasnojo gegutėlė

Vyšnių sodan –

O tada toks baltas vyšnių sniegas krito... – visą pasaulį apkeliavo šis pirmasis, dar 1926 metų balandžio 12-ąją parašytas tada jau Kauno „Aušros“ gimnazijos gimnazisto Jono Aleksandravičiaus eilėraštis. Mokslai, darbas Žemės banke Kaune, poezijos rinktinės, 1937 metų Valstybės premija, studijos Prancūzijoje ir emigracija į JAV, tapimas Jonu Aisčiu, sunkus ir ilgesingas gyvenimas, nes liko be Tėvynės ir savųjų, okupantų neįleistas į Lietuvą net paviešėti, o gimtinėje uždrausta net jo poezija. Taip svetur prabėgo ištisi 35 metai... Tik niekada jis neužmiršo savo gimtinės ir nenustojo jos ilgėtis... Sovietmečiu uždraustas net jo vardas, išniekinta tėvonių Išlaužos vienkienėje (dabar – Dovainonių kaimas, Rumšiškių seniūnija), kur sovietiniai ideologai įrengė tarybinio ūkio sąvartyną, visam tam atėjo ir pabaiga.

Nuo 1988 m. Rumšiškių krašto žmonės kasmet pradėjo minėti žymiausio savo tėvynainio poeto Jono Aleksandravičiaus-Aisčio gimtadienius. Kaip paprastai, iškilmės vykdavo miestelio salėje, poeto muziejuje, esančiame Rumšiškėse, Dovainonių kaimo pakrastyje – čia kurį laiką gyveno Aleksandravičiai, ar kelionėje laivu po Kauno marias. Mat poeto gimtinė – Kampiškių kaimas, giminės tėvonių Gastilonys ir pats Rumšiškių miestelis, kuriame prabėgo poeto vaikystė, liko Kauno marių dugne. Po dešimties metų vandens sluoksniu išsibarstę takai ir takeliai, kuriais poeto *mažos kojelės vaikščiojo*...

2004 metais ant poeto kapo iškilo prasmingas Antano Kmieliausko sukurtas paminklas. Tada J. Aisčio žmona Aldona Aistienė sakė, kad jis atitinkąs Aisčio dvasią. Renginyje – bažnyčioje, kapinėse, kultūros namuose – dalyvavo žmonės beveik iš visos Lietuvos: Pasvalio, Vilniaus, Marijampolės, Kauno, Panevėžio ir kt. Dalyvavo paprasti žmonės ir valdžios atstovai, kad dar kartą sugrįžtų prie tautos ištakų, patys ir likusiems namuose papasakotų.

Švenčiant poeto 100-ąsias gimimo metines, Kaišiadorių rajono savivaldybė (meras Romualdas Urmilevičius) įsteigė literatūrinę J. Aisčio premiją už *aistiškumą* kūryboje ir J. Aisčio kūrybos populiarinimą. Naujas pasiūlymas pagyvino ne tik rajono, bet ir Lietuvos literatūrinį gyvenimą. Šia pre-

Prie Jono Aisčio paminklo Rumšiškėse

mija iki šiol buvo apdovanoti devyni poetai (J. Juškaitis, S. Abromavičius, R. Keturakis, A. Puišytė, A. Ruseckaitė, L. Gutauskas, V. V. Landsbergis, J. Endrijaitis ir Justinas Marcinkevičius). Visi jie – pagarbos verti kūrėjai. Mums didelė garbė, kad 2010 metais Kaišiadorių rajono savivaldybės komisija laureatu paskelbė vieną ryškiausių visų laikų lietuvių poetų Justiną Marcinkevičių už lyrikos knygą „Vėlyvo vėjo vėliavos“. Dabar jau šviesios atminties dainius, 2010 metų birželio 23-ąją papuoštas ažuolo lapų vainiku, atsiimdamas premiją miestelio salėje, sakė pranašiškus žodžius: „Mes su J. Aisčiu gimėme visai netoliese vienas nuo kito – aš Prienuose, jis Kampiškių kaime, kurio jau neliko. Pirmą kartą poeto Aleksandriškio vardą aš išgirdau besimokydamas Prienu gimnazijoje. Nebuvo vienos pamokos, atėjęs kitas mokytojas paskaitė kelis eilėraščius iš Aleksandriškio eilėraščių knygos ‘Poezija’. Tai buvo apie 1940 metus. Jau vėliau įsigijau šį poezijos rinkinį, jį ir dabar turiu... J. Aistis yra neaplenkiamas peizažo dailininkas. Gamta ir žmonės, kurie jį supo, suformavo tokį poeto požiūrį, jo dvasią. Nusilenkti reikia Rumšiškių vietovei, įkvėpusiai ir užauginusiai tokį poetą. Klaupiuos prieš jo lietuviškumą – tikrą, gilų... Niekur nėra smagu vargti – nei Lietuvoj, nei kitur, reikia daryti viską, kad jaunimas nevažiuotų į svetimą šalį, o liktų gimtoji šaly.“

Įdomiai savo kūrybos sąsajas yra aprašę ir kiti šios premijos laureatai.

Jonas Juškaitis: „Jurbarkė, prikimštame rusų kariuomenės, užėmusios ir keletą gimnazijos pastatų, 1945 metų žiemą dabar seniai nugriautame mediniame name prie Vydūno gatvės ar ne būsimieji abiturientai vaidino Stasio Santvaro ‘Žvejus’, o mokinys J. Aksamitauskas deklamavo Jono Kossu-Aleksandravičiaus ‘Karaliaus šuo’. Prisirinko pilna salė. Pirmaklasis, dar vaikas, atėjau paskutinis ir atsėdau salės viduryje ant grindų. Publika plojimais deklamuotoją vis kvietė sugrįžti, tačiau ar ne po ketvirtą kartą pasigirdo griežtas balsas, kad jis tuojau paliktų sceną.“

1948 m. pavasarį mokytoja Liucija Asevičiūtė mane, aplenkusį knygą į lietuviškos vėliavos spalvų popierių, per pamoką mandagiai perspėjo, kad nulenkičiau, nes galiu turėti nemalonumų. Tą geltoną rudenį kartu su ketvirtos klasės draugu, išvežant gimnazijos bibliotekos knygas į kompartijos būstinę, atskirai sukrovėme Jono Kossu-Aleksandravičiaus ‘Užgesę chimeros akys’, Petro Vaičiūno ‘Gimtuoju vieškeliu’, Henriko Radausko ‘Fontanas’, Vytauto Sirijos Giros ‘Mergaitės ir asonansai’, antologijas ‘Antrieji vainikai’, ‘Žemaičiai’, bet jų nepavyko pakeliui išimti iš vežimo. Prieš tai išsiplėšiau rašytojų portretus, kuriuos vėliau pasikabinau kaime. Tais metais iš vieno mokinio gavau dovanų Jo-

no Kuosos-Aleksandriškio ‘Poeziją’, kurią ir dabar turiu.

1948 m. didžiųjų trėmimų rytą mūsų kaimo pievose stovėjo du sunkvežimiai, vaikščiojo enkavedistai su vilkšuniais. Visi puolė į paniką, kad veš žmonės, o aš tekinas, rankoje laikydamas skudurinius batukus, nubaltintus mėtiniais dantų milteliais, turėjau bėgti į lietuvių literatūros egzaminą. Pajurbarkio ganyklose gegužės rastos ant žolių tyvuliavo kaip ežeras. Į jas nusiploviau kojas, atėjau į klasę ir nuleidau galvą prie vienintelės egzaminų temos ‘Stalino konstitucijos saulėje’. Per rašomąjį iškviestavo išvežamuosius. Netekome keturių mergaičių. Namu taip pat parbėgau tekinas ir buvau pasiūstas saugoti išvežto kaimyno sodybos. Nusinešęs ten vieną vienas skaičiau 1938 metų ‘Dienovidį’ (Nr. 2), kuriame radau išspausdintus du Jono Kossu-Aleksandravičiaus ir Antano Vaičiulaičio laiškus ‘Poezija, tikrovė ir autorius’ bei kronikos žinutę apie Jono Kossu-Aleksandravičių, 1937 m. tapusį Valstybinės lietuvių literatūros premijos laureatu. Nuo to galėjau užsimiršti baimę...”

Aldona Puišytė: „Kai atsiverčiau Jono Aisčio poezijos knygą, ataidi posmai iš atminties tolumų ir atsiliepia sielos gelmėse neišdildomais dermių sąskambiais: *Dulks gyvenimas, o pilkas, / Lyg žydėjimas rugiuos – / Suliepsnos aguonos šilkas / Prie rugiagėlės džiugios*. Tai iš Poeto eilėraščių knygos ‘Poezija’, atrastos dėdės kunigo Jono Puišio mano tėviškėje paliktoje bibliotekoje. Man tos knygos buvo neįkainojamas lobis gūdžiaisiais pokario metais. Įstabi ir gaudi Jono Aisčio poezija pavergė širdį nuo paauglystės ir lydi visą gyvenimą. Įsišaknijo ji atminty, ramino ir guodė elegiška švelnus jos balsas, tyro ir gailaus liūdesio melodija, spindinti slėpiningojo grožio šviesa. Ji padėdavo man pabėgti iš ano meto nejaukios tikrovės į kerintį tolimos svajonės, pasakos ir stebuklo pasaulį. Stulbino ir žavėjo Poeto gebėjimas tokį pasaulį kurti poetinio žodžio galia. Jono Aisčio poezija žadino kitokios tikrovės ilgesį, nes širdyje aidėjo klausimas: *O kaip, ilgesio netekęs, / Žmogus žemėje gyvens?* Nors ir nelemta tobulumo ilgesiui išsipildyti čia, žemėje, bet jis yra tartum strėlė, lekianti nepaprasto paprastumo poezijos erdvėje begalybės ir amžinybės link... Gauti Jono Aisčio premiją – ne tik didelė garbė, bet ir atsakomybė, nes Poetas yra perspėjęs: *Svarbu likti ištikimam menui. Menas ne ištikimybę labai negailestingai baudžia. Menininkas turi nugalėti kliūtis. Toks jo pašaukimas*”.

Robertas Keturakis: „Beveik kasdien pakeliui į darbą kertu Kauno Ažuolyno kampa. Man patinka metalinė ažuolų žievė, jūros ošimą primenanti lajos kalba, kai patraukia eiklus vakaris. Birželio mėnesį tarpo medžių pjauna žolę, ir šienapjūtės dvelksmas ima gnaužti gerkle tolimais prisiminimais, vystančios žolės kvapas persmelkia kaip fleitos melodija ar iš tolo atplevenus graudoka daina, panaši į Jono Aisčio ‘Gegutėlę’.

Kartą pasukau iš tako, atsirėmiau nugara į šiltą ažuolo kamieną ir stebėjau, kaip žaidžia šešėliai, keisdami spalvas ir erdvės gilumą. Jaučiau, kad akys sutalpina neaprepiamą vasaros gelmę,

Nukelta į 8 psl.

2010 06 23 po J. Aisčio premijos įteikimo (iš kairės) poetė Aldona Ruseckaitė, Justinas ir Genutė Marcinkevičiai, Violeta ir Stanislovas Abromavičiai

Juta

Atkelta iš 5 psl.

vimai”, 1982), balkšvų ir pilkų darbų. Drobėje beveik niekada nėra žmogaus, bet beveik visuomet jauti autorės buvimą – jos požiūrį, troškimą, nerimą. Tie jos „tekstai” – laiškai drobėje kiekvieno skaitomi kitaip.

Net giliausiu sovietmečiu Jutai neteko tapyti figūrinių kompozicijų (net abejoju, ar Juta moka realistiškai piešti žmogų) reikšmingų kolūkinių susirinkimų, šauniųjų traktoristų, įveikusių kolektyvinį lauką, ar didingų suakmenėjusių vadų portretų (nors, beje, tų vadų kopijas su visom blizgančiom sagom tapyti yra tekę, berods studijų metais įpareigotai, rengiantis kažkuriam iš valstybinių parodų, jie stovėjo Černiachovskio aikštėje). Šiuo požiūriu ji taip pat yra atokiau nuo lietuvių dailės konteksto, nuo pagrindinių srovių. Nepanašu, kad koks nors dailininkas galėjo veikti jos kūrybą, turbūt ir jos pačios kūryba nedaug ką galėjo paveikti (ankstesniais metais nedaug kas Jutos kūrybos buvo matę, o šiais laikais jauni dailininkai eina savais takais), nors įtakų klausimas yra kur kas sudėtingesnis, nei iš pirmo žvilgsnio atrodo. Kartais pagalvoju, kad ir „mokykla” Jutos kūryboje neatsispindi. Nė į vieną iš savo mokytojų tarsi nepanaši, Juta visą gyvenimą intuityviai, su mėgėjo aistra ieškojo savojo kelio. Šiandien tai neatrodo nei keista, nei ypatinga, bet prisimenant anuos, mūsų nelaisvės metus, tenka pasakyti, kad Juta aplenkė daugelį savo kartos menininkų ir ištengė gyventi išvengdama žeminančių kompromisų, nesiekdama valdiškos karjeros, dažnai nepelnytai nepastebima ar net skriaudžiama. Užtat labai keista, kad jai neatsirado vietos leidinyje „Tylusis modernizmas” („Tyto alba”, 1997), nors, kaip pamenu, to paties pavadinimo parodoje jos darbai buvo rodomi greta jaunesnės kartos menininkų – Vinco Kisarausko, Valentino Antanavičiaus, Eugenijaus Cukermano, Vytauto Šerio, Lino Katino ir daugelio kitų mūsų modernistų. Tiesa, ir sovietmečiu vienas kitas Jutos modernus tapybos darbas, prisidengęs ironiška scenografijos skraiste ir pavadinimu, koks „Ričardas III”, „Lyras” ar „Pilis”, išsikrovavo vietą prie „tikrųjų” tapytojų (teatre labiau dabota žodžio, teksto nuodėmių, į scenografus cenzūra mažiau kreipė dėmesio). Beje, dar sovietmečiu Juta buvo „pastebėta”, ir 1982 metais jai buvo suteiktas Nusipelnusios meno veikėjos vardas, o ji pati – iškviesta į iškilmingą posėdį jo priimti. Juta labai jaudinosi, visą rytą „ožius pjovė”. Apsivilkti „padoriau” nebuvo ko. Taigi vėl juoda suknėlė smulkom baltom gėlytėm ir balta merezkuota „išeiginė” skarelė ant galvos. Susitikom prie Šv. Jokūbo bažnyčios ir, visai nusilpusią, nulydėjau ją iki pat įėjimo į Aukščiausiąją tarybą... Daug vėliau, jau laisvos Lietuvos metais, ji buvo apdovanota Vyriausybės meno premija.

Prie paradoksaliausių, tragikomiškiausių Jutos gyvenimo akimirkų (o tokių irgi pasitaikydavo) priskirčiau jos 60-mečiui skirtos pirmosios (tokiame amžiuje – ir tik pirmosios) personalinės parodos atidarymo dieną. Suprantama, tai šventei buvo kelis mėnesius kruopščiai ruošasi. Drauge su aktoriumi Rimu Bagdzevičiumi kiek įmanydami talkinome Jutai (anuomet gražiai trise draugavom); sunkiausia buvo pagal įvairius neįtikėčiausius požymius (kur mirkės draugų rūsyje ar iplėštas, pervežant į kitą dirbtuvę, ar tapyta ant plonų Klaipėdos teatro kartonų) atkurti datas, surašyti darbų metrikas ir kuo tikslesnius jų sąrašus (o jų nebuvo, nes Juta niekuomet nesi-ruošė pripažinto menininko parodiniam gyvenimui) būsimam katalogui, abstrakčioms kompozicijoms sukurti cenzūrą raminausiai veikiančius „realistiškus” literatūrinius pavadinimus, kaip antai „Naktigone”, „Lietus”, „Nida”, „Čigonas” ir pan. Kiek čia buvo juoko! Reikėjo ir prastus rūmus gražiai sukalti, padažyti. Išsvajotos Jutos parodos atidarymo išvakarėse dar buvau dailėtyrininkų grupėje Palangoje, o kai rytą susiruošiau vykti į Vilnių, pamačiau juodais kaspinais perrištas vėliavas: mirė šalies vadas Leonidas Brežnevas. Nusmelkė baimė – ar įvyks Jutos paroda? Visą kelią stotelėse iš radijo sklido gedulingi garsai, žmonės, slėpdami su naujovių nuojauta susijusį džiaugsmą, sutrikę dairėsi vieni į kitus ir lyg laukė kažko dar. Atvykus į Vilnių, ir prie Parodų

Juzefa Čeičytė. *Pilis*, 1960, kartonas, koliažas, sintetinė tempera

rūmų pamačiau žvarbiame rudens lietuje besiplaikstančią gedulingą vėliavą; bet žmonės būriavosi prie durų, ėjo vidun, ir man tapo aišku, kad paroda įvyks. Jos atidarymas tą dieną buvo daugiau nei tik parodos atidarymas – tai buvo šviesos pergalė prieš tamsą, žingsnis tiesos, teisingumo ir laisvės link. Šiaurinėje salėje – žmonių gausybė, veiduose švietė džiaugsmas, Juta stačiai skendo rudens chrizantemose. Kažkas dalino vyną. Parodų rūmuose planuotas pokylis, į kurio rengimą buvo išitraukę giminės, draugai ir pažįstami, mirus vadų vadui, savaime suprantama, negalėjo ten vykti, todėl natūraliai persikėlė į Jutos butelį Oginskio gatvėje. Kaip mes ten visi, kad ir stati, sutilpom – ir dabar negaliu suprasti, bet šventė buvo tikrai didelė. Ją liudijo ne tik nuotaika, bet ir dieviškas totoriškas pyragas, ir vynai, ir dėl visa ko po jos pirmo aukšto langais stovinti paslaptingai nebyli juoda mašina su neperregimais langais. Išėję parūkyti svečiai bergždžiai bandė įminti jos paslaptį. Naktį mašina pati dingo. Po šito įvykio – po šios parodos – man asmeniškai Jutos gyvenime nieko reikšmingesnio, labiau įsimintino jau nebuvo.

Tiesa, prieš akis iškyla ir dar viena diena, kai į Vilniaus menininkų rūmus (dabar tai vėl Rotušė) sugužėjo būrys meno mylėtojų, dailininkės Jutos Čeičytės gerbėjų; jie užvertė ją gėlėmis dar nė neprasidėjęs vakarui ir brovėsi prie jos gauti autografo šviežutėliame, ką tik „Baltų lankų” išleistos knygos „Juzefa Čeičytė. Tapyba”. (Sudarytoja Nijolė Adomonytė, 1999) egzemplioriuje. Tarp svečių buvo žinomi Lietuvos dailininkai, kaip antai sen-

joras Petrulis, Valentinas Antanavičius, Aloyzas Stasiulevičius, įvairių sričių dailėtyrininkai, kino ir teatro režisieriai ir aktoriai iš Vilniaus bei Klaipėdos teatrų, kur Juta daug metų dirbo dailininke, jos plačios giminės atstovai, draugai ir, man regis, kaimynai antakalniečiai. Atėjo ir gerumą spinduliuojantis monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas. Visų čia neišvardysi.

Anuomet knygos pristatymo vakaras virto Jutos gyvenimo ir kūrybos apoteoze – daugelis kalbėjusiųjų stengėsi pabrėžti dailininkės asmenybės išskirtinumą. Kalbėta ir apie jos originalią išvaizdą (kad vis ilgais sijonais, kukliomis perkelinėmis suknelėmis apsivilkus, pasirišus skarelę ir t. t.), kartais nuslystant paviršiais, nusaldinant dailininkės charakteristikas, taip pat – skaitovėms pažeidžiant itin santūrų jos poezijos stilių. Juk Jutos sąmoningai vengta emocinio apsinuoginimo.

Įsidėmėtinas man atrodo Jutos kūrybą apibendrinančios Nijolės Adomonytės įžvalgos: „Juzefos Čeičytės kūryba – savitas mūsų dailės fenomenas, užpildantis apytuštį poetinės, metaforinės tapybos lauką. Tačiau ši nuoroda, kaip ir punktyrinė kūrybos apžvalga, tėra labai bendra charakteristika. Dailininkė yra nenustygstanti, nebijanti improvizuoti, kisti ir klysti. Ji dramatiška. Šelmiška, lengvabūdė, rimta, vyriškai tvirta ir moteriškai nenuspėjama. Ir vis dėlto Juzefa Čeičytė turi aiškią vidinę nuostatą, be kurios jos idėjų ir plastikos įvairovė nesugultų į vientisą, ryškiai individualią kolekciją.”

Prieš kokius keturis dešimtmečius nebūtume patikėję, kad saviti Jutos Čeičytės tapybos darbai, jos abstrakcijos natūraliai atsidurs muziejų salėse. Dirbtuvė, kur andai buvo iki lubų prikrautos lentynos kelias dešimtis metų kaupytų, įvairiomis technikomis tapytų kartonų ir drobių, šiuo metu yra gerokai ištuštėjusi: nemažai darbų įsigis muziejai, didžiulę jos dovanotą kolekciją priims Rokiškio muziejus. Rengdama parodas, dailininkė „skolindavosi” savo darbų iš muziejų ir privačių kolekcijų (o jose ir net užsienyje darbų nemažai atsidūrė). Bet tai turėtų dailininkę tik džiuginti. Minėtą knygos pristatymą, beje, taip pat lydėjo Čeičytės paroda, kurioje rimtų išbandymų kelią jau praėję, pripažinti darbai kabojo greta silpnėsnių, tarsi atsitiktinai patekusių. Juta pati tai mato ir sako: „Kas supranta – atsirinks”.

Tuo galima būtų ir baigti nesibaigiančių prisiminimų pynę, bet ieškau pabaigos žodžių. Tai, kas liko Jutos, bebaigiančios devintą dešimtį, nenu- tapyta, šiandien kartais sugula į piešinį ar į tekstą. Išleistos kelios eilėraščių ir piešinių knygelės. Min- timis ji dažnai grįžta prie savo gimtojo kaimo Biržų apskrity; kaimo nebeliko, bet ten stovi Jutos pas- tangų dėka pastatytas ažuolo paminklas buvu- siems gyventojams atminti. Parašo eilėraščių – ir ga- li žiūrėti pro langą į savo sodintą, pavasario lau- kiantį jazminą, į draugų atgabentą didžiulį akmenį prie to krūmo, į besikalančius peržiemojusių gėlių daigus. □

Aistis

Atkelta iš 7 psl.

kad gyvenu, kad mane apsemia tiršta pa- vasarinė šviesa, tamsėliai kamienų si- luetai toluomoje didėja, ir srūva išradinga strazdo giesmė”.

1994 07 03 prie Rumšiškių seniūnijos ad- ministracinio pastato buvo atidengtas J. Aisčio paminklinis biustas (skulptorius Vladas Žuklys, architektas Stasys Petraus- kas). Atidengimo iškilmėse dalyvavo Ber- nardas Brazdžionis, Kazys Bradūnas, prof. Vytautas Landsbergis. Viena Rumšiškių gatvė pavadinta J. Aisčio vardu. Minint 100-ąsias poeto gimimo metines, išleista biografinė knyga „Mėlynieji vaikystės ši- lai”.

Rumšiškėse nuo 1997 metų veikia Jono Aisčio muziejus (dabar – Kaišiadorių muziejaus skyrius). Jį visuomeniniais pagrindais pradėjo kurti J. Ais- čio klasės suolo draugo sūnus Vytautas Markevi- čius. Talkino dr. E. J. Morkūnas, dizaineris R. Ara- nauskas, Maironio lietuvių literatūros muziejaus muziejininkė R. Mažulėlienė. Daug rodinių muzie- jui padovanojo poeto seserys V. Kudrevičienė, M. Šlemkienė, E. ir M. Aleksandravičiūtės, sūnėnai

Poetai Aldona Puišytė ir Robertas Keturakis

Nuotraukos iš autoriaus archyvo

Justinas ir Juozas Aleksandravičiai ir kt. Poeto žmona Aldona iš Amerikos atsiuntė poeto asmeni- nių daiktų, knygų. Muziejaus direktorė Gražina Meilutienė sako, kad tai ne tik seniūnijos, bet ir vi- sos Lietuvos žmonių lankoma vieta. 2009 metais išleista poezijos rinktinė „Ir atskrido, atplasnojo gegutėlė...”, skirta Jono Aisčio ir jo premijos lau- reatų kūrybai. Muziejuje lankosi delegacijos, vyks- ta literatūros pamokos moksleiviams, gausiai visų metų laikais lankomas poeto kapas. □